

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕПОЗИТАРІУ УКРАЇНИ ТА РОЗРАХУНКОВОГО ЦЕНТРУ З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ

Статтю присвячено дослідженню ознак Національного депозитарію України та Розрахункового центру з обслуговування договорів на фінансових ринках, що характеризують їх правовий статус. Встановлено, що Національний депозитарій України є суб'єктом природної монополії у сфері депозитарної діяльності. У результаті аналізу ознак правового статусу Розрахункового центру обґрунтовано необхідність подальших наукових досліджень з метою демонополізації розрахункових та клірингових послуг.

Ключові слова: Національний депозитарій України (НДУ), Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках (РЦ), депозитарна діяльність, клірингова діяльність, природна монополія.

Мельник В. В.,

аспірант кафедри господарського права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У сучасних умовах глобалізації та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у контексті процесів концентрації та централізації виробництва питання регулювання монополізованих ринків набуває особливої актуальності. Тому, на наш погляд, заслуговують дослідження питання, пов'язані з функціонуванням депозитарної системи та визначенням особливостей правового статусу таких її учасників, як Національний депозитарій України (далі — НДУ) та Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках (далі — РЦ).

Питаннями вивчення правового статусу професійних учасників фондового ринку та, зокрема, учасників депозитарної системи України займалися такі вчені, як С. Я. Вавженчук, О. П. Віхров, О. В. Кологойда, В. І. Полюхович, В. В. Посполітак, А. В. Попова та інші. Водночас досі немає комплексних досліджень особливостей правового статусу суб'єктів депозитарної та клірингової діяльності — НДУ та РЦ. В умовах реформування депозитарної системи України дослідження правового статусу цих осіб надзвичайно актуальне, адже воно дасть змогу комплексно вирішити питання їх правового статусу. Наближення регулювання правового статусу учасників депозитарної

системи до європейських стандартів сприятиме прискореній інтеграції українського фондового ринку до європейського та світового.

Метою статті є визначення загальних і особливих ознак, що характеризують правовий статус НДУ та РЦ з метою забезпечення вдосконалення засобів державного регулювання, спрямованих на захист економічної конкуренції на ринку депозитарних і клірингових послуг.

Відповідно до пп. 22 ч. 1 ст. 1 Закону України від 06.07.2012 р. «Про депозитарну систему України» НДУ та РЦ є учасниками депозитарної системи України. Проте закон не деталізує вид таких суб'єктів.

Відповідно до ст. 55 Господарського кодексу України (далі — ГК України) суб'єктами господарювання є учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і відповідають за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

В. С. Щербина до суб'єктів господарювання відносить підприємства-товаровиробники, виробничі кооперативи, фінансові установи, господарські об'єднання, громадян-підприємців і неприбуткові організації [1, с. 244].

Фінансова установа — юридична особа, яка відповідно до Закону України від 12.07.2001 р. «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» (далі — Закон «Про фінансові послуги») на-

дає одну чи кілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому Законом «Про фінансові послуги» порядку. Згідно зі ст. 4 Закону «Про фінансові послуги» одним із видів фінансових послуг є професійна діяльність на ринку цінних паперів.

Перелік видів професійної діяльності на ринку цінних паперів визначено у ст. 16 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», серед яких є депозитарна та клірингова діяльність. Отже, незважаючи на відсутність прямого посилання у законі (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону «Про фінансові послуги»), НДУ та РЦ належать до фінансових установ, винятковим видом діяльності яких є надання фінансових послуг — депозитарних і клірингових.

До ознак суб'єкта господарювання відносять: безпосереднє здійснення господарської діяльності або керівництво такою діяльністю; створення у визначеному законодавством порядку; наявність відокремленого майна господарського призначення, закріпленого на визначеному правовому титулі; наявність господарської правосуб'єктності [2, с. 104].

НДУ та РЦ як суб'єктам господарювання властиві загальні та спеціальні ознаки, що характеризують їхній правовий статус:

1) безпосереднє здійснення господарської діяльності, а саме депозитарної або клірингової діяльності щодо надання послуг зі зберігання та обліку цінних паперів, обліку

та обслуговування набуття, припинення й переходу прав на цінні папери і прав за цінними паперами та обмежень прав на цінні папери на рахунках у цінних паперах; визначення зобов'язань, що підлягають виконанню, і створення системи гарантій за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, підготовка документів (інформації) для проведення розрахунків тощо;

2) створення у визначеному законодавством порядку.

Державна реєстрація суб'єктів депозитарної та клірингової діяльності здійснюється в загальному порядку, визначеному Законом України від 15.05.2003 р. «Про державну реєстрацію фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб». Однак для набуття правосуб'єктності, необхідної для здійснення окремого виду професійної діяльності на фондовому ринку, необхідно вчинити ще ряд дій, які охоплюються постреєстраційною стадією легітимації. Елементом спеціальної легітимації суб'єктів депозитарної та клірингової діяльності є отримання ліцензії на здійснення депозитарної ЦД (для НДУ) або клірингової (для РЦ) в НКЦПФР (діяльності й НБУ (для РЦ — на здійснення окремих банківських і валютних операцій) та включення до відповідного державного реєстру фінансових установ, що надають фінансові послуги на ринку цінних паперів.

ЦД та РЦ мають ознаки в організаційно-правовому статусі, що вказують на належність цих суб'єктів до юридичних осіб публічного права, а саме:

а) створюються в організаційно-правовій формі публічного акціонер-

ного товариства (ч. 2 ст. 9, ч. 2 ст. 15 Закону «Про депозитарну систему України») в порядку, визначеному Законами України «Про акціонерні товариства», «Про банки і банківську діяльність», з урахуванням особливостей, визначених Законом «Про депозитарну систему України». Акціонерне товариство набуває статусу ЦД з дня реєстрації НКЦПФР в установленому порядку Правил ЦД (ч. 2 ст. 9 Закону «Про депозитарну систему України», рішення НКЦПФР від 16.04.2013 р. № 597 «Про затвердження Порядку та умов надання статусу Центрального депозитарію цінних паперів»). Банк набуває статусу РЦ з дня реєстрації Правил РЦ в НБУ в установленому порядку (ч. 2 ст. 15 Закону «Про депозитарну систему України»). Отже, підставою для набуття правового статусу ЦД та РЦ є розпорядчий акт, порядок їх створення, організаційно-правова форма і правове становище, визначені законами;

б) публічний характер цілей створення та діяльності — централізація депозитарної системи України, функцій обліку цінних паперів і розрахунків за угодами з цінним паперами, укладеними на фондовій біржі й поза фондовою біржею, якщо розрахунки здійснюються за принципом «поставка проти платежу». ЦД діє в інтересах усіх учасників депозитарної системи країни (п. 5.7 Статуту ПАТ «Національний депозитарій України»);

в) наявність владних повноважень. НДУ, як ЦД та РЦ, крім безпосереднього здійснення господарської діяльності як суб'єкт господарювання — фінансова установа в межах власної

спеціальної господарської компетенції реалізує також організаційно-господарські повноваження з регулювання депозитарної та клірингової діяльності. Зокрема НДУ встановлює єдині уніфіковані правила (стандарти) відображення та передання інформації щодо обліку та обігу цінних паперів, обслуговування корпоративних дій емітентів та іншої інформації, яка вноситься до системи депозитарного обліку; встановлює форму, зміст, строки та порядок подання депозитарними установами й іншими клієнтами інформації про свою діяльність; контролює дотримання депозитарними установами депозитарного балансу (п. 3.2, 3.3 Статуту ПАТ «НДУ»);

3) особлива корпоративна структура. Акціонерами ЦД може бути держава, НБУ, учасники фондового ринку, ЦД інших країн, міжнародні депозитарно-клірингові установи, а також міжнародні фінансові організації, членами яких є Україна. У статутному капіталі ЦД частка держави разом із НБУ повинна становити не менш як 25 % плюс одна акція (ч. 3, 4 ст. 9 Закону «Про депозитарну систему України»). На день реєстрації Правил ЦД у статутному капіталі ЦД частка держави разом з НБУ повинна становити не менш як 50 %. Органом управління державною часткою у статутному капіталі ЦД є КМУ [3].

Акціонерами РЦ можуть бути НБУ, професійні учасники фондового ринку, а також міжнародні депозитарно-клірингові установи. У статутному капіталі РЦ частка НБУ має становити не менш як 25 % плюс одна акція (ч. 3 ст. 15 Закону «Про депозитарну систему України»);

4) наявність відокремленого майна господарського характеру, що має цільове призначення і закріплене на визначеному правовому титулі. Майно ЦД та РЦ формується з джерел, не заборонених чинним законодавством України (ст. 140 ГК України, п. 2.5 Статуту ПАТ «НДУ»), п. 2.4 Статуту ПАТ «РЦ»).

5) наявність спеціальної господарської правосуб'єктності, що має виключний характер (ч. 1 ст. 16 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок»). Обсяг правосуб'єктності НДУ та РЦ визначається законом, установчими та внутрішніми документами.

Перелік виключних повноважень закріплено у п. 8 ст. 9 Закону «Про депозитарну систему» та п. 1–7 р. 3 Положення про депозитарну діяльність, зокрема, ведення НДУ депозитарного обліку всіх емісійних цінних паперів, крім державних та муніципальних цінних паперів, облік яких веде НБУ, зберігання глобальних сертифікатів і тимчасових глобальних сертифікатів, здійснення нумерації (кодифікації) цінних паперів, ведення реєстру кодів цінних паперів тощо.

Винятковою компетенцією РЦ є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом «поставка цінних паперів проти оплати». РЦ здійснює клірингову діяльність, депозитарну діяльність депозитарної установи та з метою виконання функцій центрального контрагента також може здійснювати: брокерську та дилерську діяльність (п. 3.3, 3.4 Статуту

ПАТ «РЦ»). РЦ відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку, забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та під час здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за тими цінними паперами, що розміщені та обертаються за межами України (ч. 5 ст. 15 Закону «Про депозитарну систему України»);

б) дворівнева структура управління, що включає наявність колегіального виконавчого органу та наглядової ради (р. 8, 9 Статуту ПАТ «НДУ», р. 10, 11 Статуту ПАТ «РЦ»). З метою забезпечення врахування й захисту інтересів учасників депозитарної системи статутом ЦД передбачено створення консультативного органу — Ради учасників депозитарної системи (ст. 12 Закону «Про депозитарну систему України», Статут ПАТ «НДУ»);

7) особливі кваліфікаційні вимоги до членів органів управління та кадрового складу. Наприклад, кандидат на посаду керівника депозитарію повинен мати стаж роботи на фондовому ринку не менш як три роки та відповідати вимогам, визначеним ч. 4 ст. 27 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок»;

8) особлива організаційна структура. У ЦД обов'язково утворюються комітет з аудиту, комітет з питань призначень та визначення винагороди посадовим особам ЦД, служба внутрішнього аудиту (п. 8.21, р. 11 Статуту ПАТ «НДУ»). У РЦ створюється підрозділ внутрішнього аудиту (р. 13 Статуту ПАТ «РЦ»);

9) вимоги до локального нормативного забезпечення професійної ді-

яльності. ЦД до початку провадження депозитарної діяльності повинен зареєструвати в НКЦПФР Правила ЦД, забезпечити ведення журналів розпоряджень, депозитарних операцій, розробити та затвердити внутрішні документи із захисту інформації тощо (пп. 7, 8 р. 8 Положення про депозитарну діяльність).

РЦ зобов'язаний зареєструвати в НКЦПФР внутрішні документи: Правила ПАТ «РЦ», Правила провадження клірингової діяльності, Правила клірингу ПАТ «РЦ», регламент; положення про систему управління ризиками та гарантії; положення про службу внутрішнього аудиту [4];

10) необхідність дотримання вимог інформаційного характеру: спеціального захисту інформації; особливого порядку розкриття інформації; спеціальної звітності.

11) дотримання підвищених технічних вимог щодо: обладнання, каналів зв'язку, основного й резервного комплексів програмно-технічних засобів та ін.;

12) монополльне становище на ринку депозитарних послуг ЦД та клірингових послуг. Відповідно до Закону «Про депозитарну систему України» в Україні може існувати тільки один ЦД (ст. 9) та тільки один РЦ (ст. 15).

М. О. Трофімчук у своїй дисертації визначає конкурентну структуру ринку цінних паперів, яка відповідає монополістичній конкуренції. При цьому вчений говорить про наявність на ринку цінних паперів чистої монополії у сфері депозитарного обслуговування випуску та обігу цінних паперів [5, с. 22]. Депозитарні установи

у процесі здійснення діяльності з обліку прав власників на цінні папери конкурують між собою в процесі залучення клієнтів та надання депозитарних послуг. Однак НДУ не зазнає жодної конкуренції на ринку депозитарних послуг ЦД.

НДУ відіграє ключову роль у депозитарній системі України. У ст. 9 Закону України «Про депозитарну систему України» закріплено, що ЦД забезпечує формування та функціонування системи депозитарного обліку цінних паперів, а також веде депозитарний облік усіх емісійних цінних паперів, крім тих, облік яких веде НБУ відповідно до компетенції, визначеної Законом. НБУ як учасник депозитарної системи здійснює депозитарний облік державних цінних паперів та облігацій місцевих позик. Проте такий стан є тимчасовим відповідно до Перехідних положень Закону «Про депозитарну систему» до передання державних цінних паперів та облігацій місцевих позик на депозитарне обслуговування до ЦД. Існування двох депозитаріїв — депозитарію НБУ та НДУ — не є доцільним за поточного розміру фондового ринку, створює складності для депозитарних установ, яким доводиться поєднувати різні системи депозитарного обліку.

Існування єдиного ЦД забезпечує гарантії прав власників цінних паперів, надійність і якість послуг, мінімізує вартість обслуговування учасників ринку, ефективно скорочує операційні витрати та сприяє міжнародній консолідації (прискореній комунікації між центральними депозитаріями інших країн). Конкуренція

у сфері здійснення депозитарної діяльності ЦД на ринку цінних паперів є небажаною з об'єктивних причин (технологічних особливостей, характеру попиту і пропозиції). Найвища ефективність функціонування депозитарної системи забезпечується лише за умови наявності єдиного ЦД.

Наукові праці зарубіжних учених свідчать про визнання ЦД суб'єктами природної монополії, акцентуючи увагу на тому, що один ЦД є доцільнішим і бажанішим, ніж кілька менших та конкурентних депозитаріїв [6, с. 237; 7, с. 4].

Таку позицію підкріплює й судова практика в ЄС. Загальний суд ЄС у рішенні від 9 вересня 2009 року по справі T-301/04 Clearstream Banking AG і Clearstream International SA v. Commission дійшов висновку, що Clearstream Banking AG (Міжнародний центральний депозитарій цінних паперів в Люксембурзі) користується монополією на ринку первинних послуг клірингу та розрахунків [8, с. 29].

Відповідно до ст. 9 Закону «Про депозитарну систему України» конкуренція у сфері депозитарної діяльності ЦД неможлива, адже передбачено, що в країні може існувати лише один ЦД. Встановлення державою адміністративних бар'єрів з метою обмеження входу на ринок конкурентів є характерною (хоча й не головною) ознакою природних монополій [9, с. 47, 55].

У Законі України «Про природні монополії» природна монополія трактується як стан товарного ринку, за якого задоволення попиту є більш ефективним за умови відсутності

конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами).

Учені І. О. Анохіна та В. В. Кривуцький звертають увагу на те, що виключне монопольне право суб'єкта господарювання виникає не в результаті його конкурентної боротьби, а унаслідок визнання державою неефективності конкуренції та законодавчого надання виключних прав [10, с. 6; 11, с. 6].

Однією з основних ознак є те, що природна монополія створюється як результат об'єктивного розвитку продуктивних сил у певних сферах економіки внаслідок технологічних особливостей виробництва, незалежно від зусиль держави чи закону [9, с. 61; 12, с. 121].

Зважаючи на викладене вище, можна виділити основні причини існування природних монополій: 1) економічна ефективність концентрації виробництва: завдяки уникненню створення дублювальних мереж та забезпеченню значного ефекту від економії на масштабах виробництва, що пояснюється специфікою технологічних умов виробництва; 2) законодавче надання виключних прав у певних сферах господарської діяльності.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що НДУ, як і ЦД, є суб'єктом природної монополії у сфері депозитарної діяльності ЦД. Вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 5 За-

кону «Про природні монополії» через доповнення сфер, у яких діяльність суб'єктів природних монополій регулюється відповідно до цього Закону: депозитарною діяльністю ЦД. Крім того, варто додати ЦД до переліку суб'єктів природних монополій, який ведеться АМК України.

Якщо правовий статус ЦД як монополіста є досить зрозумілим, то монопольне становище РЦ не є однозначним. З жовтня 2013 року біржові операції з цінними паперами здійснюються через РЦ, який виконує функції центрального контрагента. РЦ має статус банківської установи та є учасником системи електронних платежів.

Закон «Про депозитарну систему України» передбачив виокремлення клірингової діяльності як самостійного виду професійної діяльності РЦ з вилученням розрахунково-клірингових функцій для НДУ та депозитарних установ і обмеженням права бірж щодо здійснення клірингу й розрахунків лише за угодами з фінансовими інструментами, іншими, ніж цінні папери (ст.ст. 16, 20, ч. 2 ст. 26 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок»).

Клірингову діяльність за договорами щодо цінних паперів, укладеними на певній фондовій біржі, може провадити лише одна особа, яка має ліцензію на провадження клірингової діяльності (ч. 1 ст. 19-3 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок»). Враховуючи те, що клірингових установ, передбачених законодавством про депозитарну систему, в Україні сьогодні не створено, провадження клірингової діяльності фактично

монополізоване РЦ, що суперечить державній політиці й засадам захисту економічної конкуренції та обмеження монополізму (ст. 25 ГК України, ст. 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

До прийняття Закону «Про депозитарну систему України» клірингову діяльність в Україні здійснювали депозитарії, біржі (за операціями з деривативами), а також депозитарій НБУ (за операціями з облигаціями внутрішньої державної позики), що відповідало практиці західних країн, у яких клірингова діяльність проводиться на конкурентних засадах різними учасниками ринку.

Згідно з Принципами інфраструктури фінансових ринків Міжнародної організації комісій із цінних паперів (IOSCO) та Банку міжнародних розрахунків (BIS) (принцип № 9), інфраструктурні організації повинні мати прямий доступ до розрахунків через платіжну систему центрального банку [13, с. 67]. Розрахункові функції, які в Україні покладені на РЦ, у всьому світі виконуються ЦД та центральним банками.

Таким чином, РЦ не є суб'єктом природної монополії, оскільки його діяльність не підпадає під вищевикладені ознаки природної монополії: не існує об'єктивних бар'єрів для створення даного монополіста, конкуренція у сфері клірингу є можливою й навіть бажаною, не простежується ефект масштабу тощо.

Актуальними питаннями, що будуть предметом наступних досліджень авторки, є напрями демонополізації ринку в частині, зокрема, ліквідації або реорганізації РЦ та на-

дання права здійснювати клірингову діяльність різним учасникам ринку: кліринговим установам, біржам, НБУ, ЦД, а також застосування засобів державного регулювання, спрямованих на захист економічної конкуренції на ринку депозитарних та клірингових послуг, зокрема, регулювання цін і тарифів на послуги НДУ та РЦ.

Список використаних джерел:

1. Щербина В. С. Суб'єкти господарського права : моногр. / В. С. Щербина. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 264 с.
2. Господарське право : практикум / В. С. Щербина, Г. В. Пронська, О. М. Вінник [та ін.] ; за заг. ред. В. С. Щербини. — К. : Юрінком Інтер, 2001. — 320 с.
3. Про визначення органу управління державною часткою у статутному капіталі Центрального депозитарію цінних паперів : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2013 р. № 880-р // Офіційний вісник України. — 2013. — № 89. — Ст. 3270.
4. Щодо реєстрації внутрішніх документів Розрахункового центру з обслуговування договорів на фінансових ринках [Електронний ресурс] : Рішення НКЦПФР від 1 жовтня 2013 р. № 2094. — Режим доступу : http://www.nssmc.gov.ua/press/news/nkcpfr_vidala_licenziyu_ta_zareehstruvala_vnutrishni_dokumenti_rozrakhunkovogo_centru.
5. Трофімчук М. О. Регулювання конкурентних відносин на ринку цінних паперів України : дис. ... канд. екон. наук : 8.00.03 / Трофімчук Михайло Олександрович. — Рівне : НУВГП, 2015. — 205 с.
6. Klaus J. Hopt. Capital Markets in the Age of the Euro: Cross-Border Transactions, Listed Companies and Regulation / Klaus J. Hopt, Guido Ferrarini. — The Hague ; New

- York : Kluwer Law International, 2002. — 640 p.
7. Marcia De Wachter. (I)CSDs' future challenges in a changing landscape / National Bank of Belgium. — Brussels. — 2015. — 19 May. — 15 p.
8. Rosalind Bufton, Eduardo Martínez Rivero Clearstream: General Court confirms Commission Decision // Competition Policy Newsletter. — 2010. — № 1. — P. 28–31.
9. Базилевич В. Д. Природні монополії : моногр. / В. Д. Базилевич, Г. М. Филлюк. — К., 2006. — 367 с.
10. Анохіна І. О. Правове регулювання діяльності суб'єктів природних монополій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.04 / І. О. Анохіна. — Донецьк, 2005. — 18 с.
11. Кривуцький В. В. Державне регулювання діяльності природних монополій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.02.03 / В. В. Кривуцький. — Львів, 2005. — 24 с.
12. Артемчук Т. Проблеми ефективного функціонування природних монополій та засади їх вирішення шляхом державного регулювання / Т. Артемчук // Економіка і управління підприємствами. — С. 119–129.
13. Principles for financial market infrastructures / Committee on Payment and Settlement Systems, Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions. — 2012. — April. — 188 p.

Мельник В. В. Особенности правового статуса Национального депозитария Украины и Расчетного центра по обслуживанию договоров на финансовых рынках

Статья посвящена исследованию признаков Национального депозитария Украины и Расчетного центра по обслуживанию договоров на финансовых рынках, которые характеризуют их правовой статус. Установлено, что Национальный депозитарий Украины является субъектом естественной монополии в сфере депозитарной деятельности. На основе анализа признаков правового статуса Расчетного центра обосновано необходимость дальнейших научных исследований с целью демомонопользации расчетных и клиринговых услуг.

Ключевые слова: Национальный депозитарий Украины (НДУ), Расчетный центр по обслуживанию договоров на финансовых рынках (РЦ), депозитарная деятельность, клиринговая деятельность, естественная монополия.

Melnyk V. V. Features of the legal status of the National Depository of Ukraine and the Settlement Center on servicing contracts in financial markets.

The article is dedicated to the study of features of the National Depository of Ukraine and the Settlement Center on servicing contracts in financial markets, which describe their legal status.

The depository system model in Ukraine provides two central institutions and accordingly two different systems of the securities' accounting. National Bank of Ukraine's Depository performs the functions of safekeeping and settlement of the government/municipal bonds.

The National Depository of Ukraine performs the functions of the central depository for corporate securities; keeps records of all eligible securities except for securities, records of which are kept by the National Bank of Ukraine.

The author detects, that the National Depository of Ukraine and the Settlement Center have features of in the organizational and legal status, indicating the belonging of these subjects to legal entities of public law.

The depository institutions have to consolidate the double balance at their level for accounting of the government and corporate securities, which is operationally more expensive and has some difficulties for custodians.

Features of natural monopolies are analyzed. It is established that the National Depository of Ukraine as Central Depository is the subject of a natural monopoly in the field of depository activity.

Key words: National Depository of Ukraine, the Settlement Center on servicing contracts in financial markets, depository activity, clearing, a natural monopoly.